

# ИНСАН ҺҮГУГЛАРЫ ҺАГГЫНДА ҮМУМИ БӘЈАННАМӘ

## ПРЕАМБУЛА

Бәшәр аиләсинин бүтүн үзвләринә хас олан ләјәгәт  
һиссинин вә онларын бәрабәр вә әјрылмаз  
һүгугларынын танынмасынын азадлыг, әдаләт вә  
үмуми сүлһүн әсасы олдуғуну нәзәрә ала ра г,

инсан һүгугларына етинасызлыг вә нифрәтин  
бәшәријјәти дәһшәтә кәтирән барбаризм һәрәкәтләринә сәбәб  
олдуғуну вә инсанларын сөз вә етигад азадлығына  
малик, горху вә еһтијачдан азад олдуглары дүнјанын  
јардылмасынын бәшәријјәтин ән али истәји олдуғуну  
нәзәрә ала ра г,

инсанын сон васитә кими истибдад вә зүлмә гаршы  
гијама галхмаға мәчбур олмамасыны тәмин етмәк үчүн  
инсан һүгугларынын ганунун һакимијјәти илә мүдафиә  
олунмасынын зәрурилијини нәзәрә ала ра г,

халглар арасында меһрибан мүнәсибәтләрин  
инкишафыны дәстәкләмәјин вәчиблијини нәзәрә ала ра г,

Бирләшмиш Милләтләрин халгларынын БМТ  
Низамнамәсиндә әсас инсан һүгугларына, инсан  
шәхсијјәтинин ләјәгәт вә дәјәринә, киши вә гадынларын  
һүгуг бәрабәрлијинә инамларыны тәсдиг етдикләрини  
вә даһа кениш азадлыг шәраитиндә социал тәрәгги вә  
һәјәт шәраитинин јажшылашдырылмасына јардым етмәји  
гәт етдикләрини нәзәрә ала ра г,

үзв дәвләтләрин БМТ илә әмәкдашлыг шәраитиндә инсан  
һүгугларына вә әсас азадлыглара үмуми һөрмәт вә  
онлара әмәл олунмасына јардым етмәји өһдәләринә  
көтүрдүкләрини нәзәрә ала ра г,

бу һүгуг вә азадлыгларын характеринин там шәкилдә  
дәрк олунмасынын һәмин өһдәлијин һәртәрәfli јеринә  
јетирилмәси үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб етдијини нәзәрә  
ала ра г,

## БМТ Баш Ассамблеја сы

Инсан һүгуглары Һаггында Үмуми Бәјаннамәни, һәр бир  
кәсин вә чәмијјәтин һәр бир органынын бу Бәјаннамәни  
рәһбәр тутара г маарифчилик вә тәдрис јолу илә һәмин  
һүгуг вә азадлыглара һөрмәт олунмасына јардым  
етмәси вә милли вә бејнәлхалг сәвијјәдә тәрәгги пәрвәр  
тәдбирләр јолу илә, һәм тәшкилатын үзвү олан  
халглары, һәм дә онларын јурисдиксија сы алтында  
олан әразиләрин халглары арасында үмумиликдә вә  
еффеktiv танынмасы вә һәјәтә кечирилмәсинә сәј  
кәстәрмәләри мәгсәдилә бүтүн халглар вә бүтүн  
дәвләтләрин јеринә јетирмәјә чан атмалы олдуглары

Вэзи фэ кими бəјан едир.

#### Маддә 1

Бүтүн инсанлар лəјагəт вə һугугларына көрə азад вə бəрабəр доғулурлар. Онларын шүүрлары вə вицданлары вар вə бир-бирлəринə мүнəсибəтдə гардашлыг руһунда давра намалыдырлар.

#### Маддә 2

Һəр бир шəхс иргиндэн, дəрисинин рəнкиндэн, чинсиндэн, дилиндэн, дининдэн, сијаси вə дикəр əгидəсиндэн, милли вə ја социал мənшəјиндэн, əмлак, социал мөвгə вə дикəр вəзијјəтиндэн асылы олмајараг бу Бəјаннамəдə елан олунмуш бүтүн һугуг вə азадлыглара малик олмалыдыр.

Бундан əла вə, һəмин шəхсин мənсуб олдуғу өлкəнин вə ја əразинин, һəмин əразинин мүстəгил, гəјјумлуг алтында олан, өзүидарə олунмајан вə ја суверенлији һəр һансы шəкилдə мəһдудлашмыш олмасындан асылы олмајараг, сијасы, һугуги вə бəјнəлхалг статусундан асылы олараг һеч бир ајры-сечкилик гојулмамалыдыр.

#### Маддә 3

Һəр бир шəхсин јашамаг, азадлыг вə шəхси тохунулмазлыг һугугу вар.

#### Маддә 4

Һеч ким көлə вə ја асылы вəзијјəтдə сахланыла билмəз; гулдарлыг вə гул тичарəти бүтүн формаларда гадаған едилир.

#### Маддә 5

Һеч ким ишкəнчəјə вə ја гəддар, гəјри-инсани вə ја онун лəјагəтини алчалдан мүнəсибəтə вə чəзəјə мəруз галмамалыдыр.

#### Маддә 6

Һəр бир шəхс һарада олмасындан асылы олмајараг өзүнүн һугуг субъектлтилијинин танынмасы һугугуна маликдир.

#### Маддә 7

Бүтүн инсанлар ганун гаршысында бəрабəрдирлəр вə ганун тəрəфиндэн бəрабəр мүдафиə һугугуна маликдирлəр. Бүтүн инсанлар бу Бəјаннамəни позан һəр һансы ајры-сечкиликдэн вə белə ајры-сечкилијə һəр һансы чəһддэн бəрабəр мүдафиə олунма һугугуна маликдирлəр.

## М а д д ə 8

Һəр бир шəхс К онст ит ус иј анын в ə ј а г а н у н у н о н а  
в е р д и ј и һ ы г у г л а р ы н п о з у л м а с ы з а м а н ы с ə л ə һ и ј ј ə т л и  
м и л л и м ə һ к ə м ə л ə р т ə р ə ф и н д ə н һ ы г у г л а р ы н ы н б ə р п а  
о л у н м а с ы һ ы г у г у н а м а л и к д и р .

## М а д д ə 9

Һ е ч к и м ə з б а ш ы н а һ ə б с ə , т у т у л м а ј а в ə ј а с ы р к ы н ə м ə р у з  
г а л а б и л м ə з .

## М а д д ə 10

Һəр бир шəхс онун һыгууг вə вəзифəлəринин тəјини вə она  
г а р ш ы и р ə л и с ы р ы л м ы ш ч и н а ј ə т и т т и һ а м ы н ы н  
ə с а с л ы л ы ғ ы н ы н м ы ə ј ј ə н л ə ш д и р и л м ə с и ы ч ы н онун ишинин  
м ы с т ə г и л в ə б и т ə р ə ф м ə һ к ə м ə д ə , т а м б ə р а б ə р л и к  
ə с а с ы н д а , а ш к а р л ы г в ə ə д а л ə т и н б ы т ы н т ə л ə б л ə р и н и н  
к ə з л ə н и л м ə с и ш ə р а и т и н д ə б а х ы л м а с ы һ ы г у г у н а  
м а л и к д и р .

## М а д д ə 11

Ч и н а ј ə т т ə р ə т м ə к д ə и т т и һ а м о л у н а н һ əр бир шəхс к ы н а һ ы  
о н а м ы д а ф и ə ы ч ы н б ы т ы н и м к а н л а р ы н т ə м и н о л у н д у ғ у  
а ч ы г м ə һ к ə м ə и с т и н т а г ы н д а г а н у н и ш ə к и л д ə с ы б у т  
о л у н а н а д ə к к ы н а һ с ы з һ е с а б е д и л м ə к һ ы г у н а м а л и к д и р .

Һ е ч б и р к ə с м и л л и г а н у н в е р и ч и л и к в ə ј а б е ј н ə л х а л г  
һ ы г у г а ə с а с ə н т ə р ə д и л д и ј и з а м а н ч и н а ј ə т һ е с а б  
е д и л м ə ј ə н һ ə р ə к ə т в ə ј а һ ə р ə к ə т с и з л и к ы ч ы н ч и н а ј ə т д ə  
и т т и һ а м о л у н а б и л м ə з . Е ј н и з а м а н д а ч и н а ј ə т и н  
т ə р ə д и л д и ј и з а м а н т ə т б и г о л у н а б и л ə ч ə к ч ə з а д а н д а һ а  
а ғ ы р ы т ə т б и г о л у н а б и л м ə з .

## М а д д ə 12

Һ е ч к и м ш əхс и в ə а и л ə һ ə ј а т ы н а м ы д а х и л ə ј ə , е в и н и н  
т о х у н у л м а з л ы ғ ы н а , м ə к т у б л а ш м а с ы н ы н к и з л и л и ј и н ə ,  
ш ə р ə ф в ə н ы ф у з у н а ə з б а ш ы н а г ə с д ə м ə р у з г а л а б и л м ə з .  
Һəр бир шəхсин белə м ы д а х и л ə в ə г ə с д ə н г а н у н  
т ə р ə ф и н д ə н м ы д а ф и ə о л у н м а г һ ы г у г у в а р .

## М а д д ə 13

Һəр бир шəхс һəр бир ə л к ə һ ы д у д у н д а с ə р б ə с т һ ə р ə к ə т  
е т м ə к в ə ј а ш а ј ы ш ј е р и с е ч м ə к һ ы г у г у н а м а л и к д и р .

Һəр бир шəхс ə з ə л к ə с и д ə д а х и л о л м а г л а и с т ə н и л ə н  
ə л к ə н и т ə р к е т м ə к в ə ə з ə л к ə с и н ə г а ј ы т м а г һ ы г у г у н а  
м а л и к д и р .

## М а д д ə 14

Һəр бир шəхс д и к ə р ə л к ə л ə р д ə т ə г и б д ə н с ы ғ ы н а ч а г

а х т а р м а г в э б у с ы ғ ы н а ч а г д а н и с т и ф а д э е т м э к  
һ у г у г у н а м а л и к д и р .

Б у һ у г у г һ э г и г э т э н д э г е ј р и – с и ј а с и ч и н а ј э т в э ј а  
Б и р л э ш м и ш М и л л э т л э р Т э ш к и л а т ы н ы н м э г с э д в э  
п р и н с и п л э р и н э з и д д һ э р э к э т т э р э д и л м э с и н э э с а с л а н а н  
т э г и б л э р з а м а н ы и с т и ф а д э о л у н а б и л м э з .

М а д д э 15

Һ э р б и р ш э х с в э т э н д а ш л ы г һ у г у г у н а м а л и к д и р .

Һ е ч к и м э з б а ш ы н а о л а р а г в э т э н д а ш л ы г д а н в э  
в э т э н д а ш л ы ғ ы н ы д э ј и ш м э к һ у г у г у н д а н м э һ р у м е д и л э  
б и л м э з .

М а д д э 16

Ј е т к и н л и к ј а ш ы н а ч а т м ы ш к и ш и л э р в э г а д ы н л а р и р г и ,  
м и л л и в э д и н и э л а м э т л э р и н э к э р э һ е ч б и р м э һ д у д и ј ј э т  
г о ј у л м а д а н н и к а һ а д а х и л о л м а г в э а и л э г у р м а г  
һ у г у г у н а м а л и к д и р л э р . О н л а р н и к а һ а д а х и л о л а р к э н ,  
н и к а һ м ү д д э т и н д э в э о н у н п о з у л м а с ы з а м а н ы е ј н и  
һ у г у г л а р д а н и с т и ф а д э е д и р л э р .

Н и к а һ , н и к а һ а д а х и л о л а н һ э р и к и т э р э ф и н а з а д в э т а м  
р а з ы л ы ғ ы о л а р с а б а ғ л а н а б и л э р .

А и л э ч э м и ј ј э т и н т э б и и в э б а ш л ы ч а г р у п в а һ и д и д и р в э  
ч э м и ј ј э т в э д ө в л э т т э р э ф и н д э н м ү д а ф и э о л у н м а һ у г у г у н а  
м а л и к д и р .

М а д д э 17

Һ э р б и р ш э х с и н һ э м т э к б а ш ы н а , һ э м д э д и к э р л э р и и л э  
б и р л и к д э м ү л к и ј ј э т э с а һ и б о л м а һ у г у г у в а р .

Һ е ч к и м э з б а ш ы н а о л а р а г м ү л к и ј ј э т д э н м э һ р у м е д и л э  
б и л м э з .

М а д д э 18

Һ э р б и р ш э х с д ү ш ү н ч э , в и ч д а н в э д и н а з а д л ы ғ ы һ у г у г у н а  
м а л и к д и р ; б у һ у г у г а э з д и н и н и в э е т и г а д ы н ы д э ј и ш м э к  
а з а д л ы ғ ы в э э з д и н и н э в э и н а н ч л а р ы н а т э һ с и л , д у а в э  
д и н и в э р и т у а л а ј и н л э р з а м а н ы т э к л и к д э в э ј а  
б а ш г а л а р ы и л э б и р л и к д э , а ш к а р в э ј а ф э р д и ш э к и л д э  
е т и г а д э т м э к а з а д л ы ғ ы д а х и л д и р .

М а д д э 19

Һ э р б и р ш э х с э г и д э в э о н у с э р б э с т и ф а д э е т м э к а з а д л ы ғ ы  
һ у г у г у н а м а л и к д и р ; б у һ у г у г а м а н е э с и з о л а р а г э г и д э ј э  
м а л и к о л м а г в э и н ф о р м а с и ј а в э и д е ј а л а р ы д ө в л э т  
с э р һ э д л э р и н д э н а с ы л ы о л м а ј а р а г и с т э н и л э н в а с и т э л э р л э  
а х т а р м а г , э л д э е т м э к в э ј а ј м а г а з а д л ы ғ ы д а х и л д и р .

## М а д д ə 20

Һəр бир шəх с динч јығынчаглар вə а с с о с и а с и ј а л а р  
а з а д л ы ғ ы һ ы г у г у н а м а л и к д и р .

2. Һ е ч бир шəх с һəр һ а н с ы бир а с с о с и а с и ј а ј а г о ш у л м а ғ а  
мəч б у р е д и л ə б и л м ə з .

## М а д д ə 21

Һəр бир шəх с д ə в л ə т и н и д а р ə о л у н м а с ы н д а б и л а в а с и т ə  
в ə ј а а з а д ш ə к и л д ə с е ч и л м и ш н ы м а ј ə н д ə л ə р в а с и т ə с и л ə  
и ш т и р а к е т м ə к һ ы г у г у н а м а л и к д и р .

2. Һəр бир шəх с ə з ə л к ə с и н д ə д ə в л ə т х и д м ə т и н д ə г у л л у г  
е т м ə к ү ч ү н б ə р а б ə р и м к а н а м а л и к о л м а г һ ы г у г у н а  
м а л и к д и р .

Х а л г ы н и р а д ə с и и г т и д а р һ а к и м и ј ј ə т и н и н ə с а с ы  
о л м а л ы д ы р ; б у и р а д ə ə з и ф а д ə с и н и к и з л и с ə с в е р м ə  
ј о л у и л ə , ү м у м и в ə б ə р а б ə р с е ч к и һ ы г у г у в ə ј а  
с ə с в е р м ə н и н а з а д л ы ғ ы н ы т ə м и н е д ə н д и к ə р е ј н и м ə н а л ы  
ф о р м а л а р ə с а с ы н д а к е ч и р и л ə н м ы т а м а д и в ə  
с а х т а л а ш д ы р ы л м а м ы ш с е ч к и л ə р д ə т а п м а л ы д ы р .

## М а д д ə 22

Һəр бир шəх с ч ə м и ј ј ə т и н ү з в ү к и м и с о с и а л м ы д а ф и ə  
һ ы г у г у н а в ə м и л л и с ə ј л ə р в ə б е ј н ə л х а л г ə м ə к д а ш л ы г ј о л у  
и л ə в ə һəр бир д ə в л ə т и н с т р у к т у р у в ə р е с у р с л а р ы н а  
у ј ғ у н о л а р а г о н у н л ə ј а г ə т и н и н м ы д а ф и ə с и в ə  
ш ə х с и ј ј ə т и н и н а з а д и н к и ш а ф ы ү ч ү н и г т и с а д и , с о с и а л  
в ə м ə д ə н и с а һ ə л ə р д ə һ ы г у г л а р а м а л и к д и р .

## М а д д ə 23

Һəр бир шəх с и н ə м ə к , с ə р б ə с т и ш ј е р и с е ч м ə к , ə д а л ə т л и  
в ə ј а х ш ы и ш ш ə р а и т и в ə и ш с и з л и к д ə н м ы д а ф и ə һ ы г у г у  
в а р .

Һəр бир шəх с һ е ч бир а ј р ы – с е ч к и л и к о л м а д а н е ј н и и ш  
ү ч ү н е ј н и ə м ə к һ а г ғ ы а л м а г һ ы г у г у н а м а л и к д и р .

Һəр бир и ш л ə ј ə н шəх с , ə м ə ј и н и н л а з ы м к ə л ə р с ə д и к ə р  
с о с и а л м ы д а ф и ə в а с и т ə л ə р и л ə т а м а м л а н а н , о н у н  
ə з ү н ү н в ə а и л ə с и н и н л а ј и г л и д о л а н ы ш ы ғ ы н ы т ə м и н е д ə  
б и л ə н ə д а л ə т л и в ə г ə н а ə т б ə х ш ə д ə н и л м ə с и һ ы г у г у н а  
м а л и к д и р .

Һəр бир шəх с и н һ ə м к а р л а р и т т и ф а г ы ј а р а т м а г в ə ə з  
с о с и а л м а р а г л а р ы н ы м ы д а ф и ə е т м ə к ү ч ү н һ ə м к а р л а р  
и т т и ф а г л а р ы н а д а х и л о л м а г һ ы г у г у в а р .

## М а д д ə 24

Һəр бир шəх с и н и с т и р а һ ə т в ə а с у д ə в а х т , о ч ү м л ə д ə н и ш

күнүнүн аглабатан һүдүдү вә өдәнилән мутамади  
мәзунийәт һугугу вар.

Маддә 25

Һәр бир шәхс онун өзүнүн вә аиләсинин сәһһәт вә  
рифаһыны тәмин етмәк үчүн лазым олан, гида, кејим,  
тибби хидмәт вә лазыми социал тәминат да дахил  
олмагла һәјат сәвијјәси һугугуна вә ишсизлик,  
хәстәлик, әлиллик, дулгалма, гочалыг вә ондан  
асылы олмајан сәбәбләр үзүндән јашајыш васитәринин  
итирилмәси заманы тәминат һугугуна маликдир.

Аналыг вә ушаглыг хүсуси гәјғи вә јардым алмаг  
һугугуна маликдирләр. һәм никаһ нәтичәсиндә һәм дә  
никаһдан кәнар доғулмуш ушаглар ејни социал  
мүдафиәдән истифадә етмәлидирләр.

Маддә 26

Һәр бир шәхсин тәһсил һугугу вар. Ән азы ибтидаи вә  
үмуми тәһсил пулсуз олмалыдыр. Ибтидаи тәһсил  
иңбари олмалыдыр. Һәр кәс техники вә пешә тәһсили  
алмаг имканына малик олмалыдыр, али тәһсил дә һәр  
кәсин габилијјәти әсасында һамыја ејни дәрәчәдә мүјәссәр  
олмалыдыр.

Тәһсил инсан шәхсијјәтинин там инкишафына вә инсан  
һугуглары вә әсас азадлыглары һөрмәтин  
артырымасына јөнәлдилмәлидир. Тәһсил халглар,  
ирги вә дини групплар арасында гаршылыглы  
анлашманын, дөзүмлүлүјүн вә достлуғун  
мөһкәмләндирилмәсинә вә Бирләшмиш Милләтләрин сүлһү  
горума саһәсиндә фәалијјәтинә јардым етмәлидир.

Валидәјнләр өз әзјашлы ушагларынын тәһсил нөвүнү  
сечмәкдә үстүнлүјә маликдирләр.

Маддә 27

Һәр бир шәхс чәмијјәтин мәдәни һәјатында сәрбәст  
иштирак етмәк, инчәсәнәтдән һәзз алмаг, елми  
тәрәггидә иштирак етмәк вә онун фәјдасындан  
истифадә етмәк һугугуна маликдир.

Һәр бир шәхс мүллифи олдуғу елми, әдәби, вә инчәсәнәт  
әсәрләринин нәтичәсиндә мејдана чыхан мадди вә мәнәви  
мәнафәләринин горунмасы һугугуна маликдир.

Маддә 28

Һәр бир шәхсин бу Бәјаннамәдә әкс олунмуш һугуг вә  
азадлыгларын там тәмин олундуғу социал вә  
бәјнәлхалг дүзүм һугугу вар.

Маддә 29

Һәр бир шәхс јалныз онун азад вә там инкишафы мүмкүн  
олдуғу чәмијјәт гаршысында вәзифәләр дашыјыр.

Өз һүгүг вә азадлығларыны һәјата кечирәркән һәр бир  
шәхс јалныз елә мәһдудијјәтләрә мәрүз гала биләрки,  
онлар ганун тәрәфиндән дикәрләринин һүгүг вә  
азадлығларынын танынмасы вә һөрмәт олунмасынын  
тәмин едилмәси вә демократик чәмијјәтин әхлагы,  
иқтимаи асајиш вә үмуми рифаһ тәләбләрини өдәмәк  
мәгсәдилә тәјин едилмиш олсун.

Бу һүгүг вә азадлығларын һәјата кечирилмәси  
Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын мәгсәд вә  
принсипләринә зидд олмамалыдыр.

М а д д ә 30

Бу Бәјанна мәдә һе ч нә һәр һансы дәвләтә, шәхсләр группна  
вә ајры-ајры шәхсләрә Бәјанна мән дә елан олунмуш һүгүг  
вә азадлығларын мәһвинә јөнәлмиш һәр һансы фәалијјәтлә  
мәшғул олмағ вә ја һәр һансы һәрәкәти төрәтмәк һүгүгунун  
верилмәси кими тәфсир олуна билмәз.